

Το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού (Ι.Υ.Π.), Ερευνητικό Κέντρο για το Παιδί και την Οικογένεια, είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου και επιχορηγείται από το Υπουργείο Υγείας. Ήδη από την ίδρυσή του από τον αείμνηστο Σπύρο Δοξιάδη και σύμφωνα με το ιδρυτικό του Π.Δ. 867/1979 υπήρξε μια πρωτοποριακή δομή που στηρίχτηκε στις αρχές της διεπιστημονικότητας και του συνδυασμένου κλινικού, ερευνητικού και επιδημιολογικού έργου.

Από το 1977 η τότε Διεύθυνση Οικογενειακών Σχέσεων (Δ.Ο.Σ.) του Ι.Υ.Π., που σήμερα ονομάζεται **Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας**, εφαρμόζει προγράμματα έρευνας - δράσης, εκπαίδευσης επαγγελματιών και παροχής εξειδικευμένων υπηρεσιών με σκοπό τη μελέτη της ενδοοικογενειακής βίας (ενεργητικής και παθητικής) απέναντι στα παιδιά καθώς και την πρόληψη της θυματοποίησής τους. Σήμερα υλοποιεί πιο συγκεκριμένα προγράμματα αναφορικά με το φαινόμενο της κακοποίησης - παραμέλησης των παιδιών στους άξονες:

- (α) έρευνα (επιδημιολογική/δημογραφική και κλινική),
- (β) αγωγή υγείας και υγειονομική επιμόρφωση – ευαισθητοποίηση του ευρύτερου κοινού,
- (γ) εκπαίδευση επαγγελματιών,
- (δ) συμβουλευτικές-διασυνδεδετικές και υποστηρικτικές υπηρεσίες σε δομές και επαγγελματίες, και
- (ε) παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών.

Στα παραπάνω πλαίσια η Διεύθυνση με τη διεπιστημονική σύνθεσή της συνδυάζει την πολύπλευρη αντιμετώπιση του αντικειμένου της από διαφορετικές επιστημονικές οπτικές (Ψυχιατρική, Κοινωνική Εργασία, Κλινική Ψυχολογία, Κοινωνιολογία, Εγκληματολογία, Ψυχοδυναμική, Επιστήμες Δημόσιας Υγείας, Κοινωνική Ανθρωπολογία).

Λόγω της εξειδίκευσής της, η Διεύθυνση από το 1988 λειτουργεί και ως Κέντρο Μελέτης και Πρόληψης της Κακοποίησης & Παραμέλησης (Κέντρο ΚαΠα) σύμφωνα με την υπ' αριθ. 2350/14-11-88 Απόφαση του Υφυπουργού Υγείας και Πρόνοιας. Πιο συγκεκριμένα, οι στόχοι πολιτικών / οι προτεραιότητες που αφορούν τα παιδιά τα οποία υφίστανται βίαιες συμπεριφορές στο οικογενειακό τους περιβάλλον έχουν οδηγήσει τη Διεύθυνση στη διενέργεια ποσοτικών και ποιοτικών ερευνών, με έμφαση στην πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή πρόληψη.

Μέχρι σήμερα η Διεύθυνση εφαρμόζει έρευνες και μελέτες που αφορούν τη σωματική κακοποίηση και παραμέληση των παιδιών, την ενδοοικογενειακή σεξουαλική παραβίαση, την αιμομειξία, τη χρήση της σωματικής τιμωρίας, τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών, τη δυστροφία μη οργανικής αιτιολογίας, την πρόβλεψη της επικινδυνότητας οικογενειών με προδιάθεση βίας (Bridge Alert), την αναζήτηση παραγόντων υψηλού κινδύνου για σωματική κακοποίηση και παραμέληση, τις στάσεις και πρακτικές αντιμετώπισης ομάδων επαγγελματιών, τις επιπτώσεις της ιδρυματικής περίθαλψης στα παιδιά. Επίσης ασχολείται με τη διαγνωστική - θεραπευτική αντιμετώπιση και αποκατάσταση όλων των μορφών παιδικής Κακοποίησης και Παραμέλησης.

Το 2007 η Διεύθυνση μετονομάστηκε σε Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας. Συνεχίζει να εφαρμόζει προγράμματα έρευνας-δράσης, εκπαίδευσης επαγγελματιών και παροχής εξειδικευμένων υπηρεσιών με σκοπό τη μελέτη της ενδοοικογενειακής βίας (ενεργητικής και παθητικής) απέναντι στα παιδιά καθώς και την πρόληψη της θυματοποίησής τους. Επιπλέον, έχοντας σαν προτεραιότητά της τα

παιδιά τα οποία υφίστανται βίαιες συμπεριφορές στο οικογενειακό τους περιβάλλον, η Διεύθυνση διεξάγει ποσοτικές και ποιοτικές έρευνες με έμφαση στην πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή πρόληψη.

Δραστηριότητες και στόχοι της Διεύθυνσης:

- Προγράμματα πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς πρόληψης.
- Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση επαγγελματιών «πρώτης γραμμής».
- Ευαισθητοποίηση της ευρύτερης κοινής γνώμης και τροποποίηση των σχετικών κοινωνικών στάσεων και συμπεριφορών.
- Σύνδεση ερευνητικών αποτελεσμάτων με την κοινωνική πολιτική μέσα από τα Υπουργεία Υγείας, Εργασίας, Δικαιοσύνης, Δημόσιας Τάξης, Παιδείας προκειμένου να υιοθετηθούν θεσμικά μέτρα
- Συνεργασία με ευρωπαϊκούς φορείς για την εκπόνηση ευρωπαϊκών, διακρατικών, ερευνητικών προγραμμάτων στο πεδίο της παραβίασης των δικαιωμάτων του παιδιού.

Παράλληλα, εκπονούνται και διεξάγονται μελέτες με τη μορφή της έρευνας-δράσης που διαπραγματεύονται το θέμα των συνεπειών της κακομεταχείρισης στα παιδιά αλλά και στην όλη λειτουργία της οικογένειας, προσφέροντας ταυτόχρονα διαγνωστικές και θεραπευτικές υπηρεσίες. Διεξάγονται ακόμα μελέτες του συστήματος παιδικής προστασίας στην Ελλάδα, μέρος των οποίων ήδη εξελίχθηκαν σε προγράμματα παρέμβασης σε ιδρύματα και στη δημιουργία καινοτόμων δομών.

Αναπτύσσονται, επίσης, καινοτόμα προγράμματα «εκπαίδευσης-δράσης», με κύριο άξονα το πρόγραμμα συμβουλευτικής υποστήριξης επαγγελματιών για την αντιμετώπιση δύσκολων περιπτώσεων ενδοοικογενειακής βίας προς το παιδί. Η Διεύθυνση, ακολουθώντας τη διεθνή κινητοποίηση για την προάσπιση των δικαιωμάτων των παιδιών με αφορμή τη Σύμβαση του ΟΗΕ (1989) και τον ελληνικό νόμο (Ν 2101, ΦΕΚ 192/2.12.92), έχει αναπτύξει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στο πεδίο αυτό.

Το εκπαιδευτικό και επιμορφωτικό πεδίο της Διεύθυνσης περιλαμβάνει εκδόσεις, δημοσιεύσεις, οργάνωση συνεδρίων και σεμιναρίων, παραγωγή οπτικοακουστικού υλικού και συμμετοχή σε προγράμματα επιμόρφωσης άλλων φορέων. Η Διεύθυνση λειτουργεί ως Κέντρο Πληροφόρησης για διεθνείς και εθνικούς φορείς σχετικά με θέματα κακοποίησης και δικαιωμάτων του παιδιού όπως και γενικότερα θέματα παιδικής προστασίας. Στη Διεύθυνση λειτουργεί εξειδικευμένη βιβλιοθήκη ανοικτή σε επαγγελματίες και φοιτητές.

Στα πλαίσια των ανωτέρω, η Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας και Πρόνοιας έχει συμμετάσχει σε μια σειρά διεθνείς Οργανισμούς (Συμβούλιο της Ευρώπης, Π.Ο.Υ. κ.λ.π.) και Επιστημονικές Ενώσεις, όπως:

International Society for Prevention of Child Abuse and Neglect (ISPCAN, Chicago, U.S.A.)
The European Children's Network (Euronet, Brussels)
Bureau International Catholique de l'Enfance (BICE, Brussels)
European association for the Scientific Study of Residential Care and Fostering (EUSARF, Leuven),
The Bridge Child Care Development Service (London),
Global Initiative to End Physical Punishment, (London),
Bernard van Leer Foundation (Hague).

Τα φαινόμενα της διαπροσωπικής, της ενδοοικογενειακής βίας και της βίας σε ανηλίκους αποτελούν κρίσιμους κόμβους συνάρθρωσης πολιτικών αγωγής υγείας σε διεθνές επίπεδο. Η κρισιμότητα δε αυτή και η επαγρύπνηση των σχετικών διεθνών οργανισμών εξυπακούεται στο βαθμό που:

- Το 1998 2,3 εκατ. άνθρωποι πέθαναν από βίαιο θάνατο.
- Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (WHO 2001) υιοθετεί την εκτίμηση ερευνητών ότι η διαπροσωπική βία το 2020 θα ανέλθει από την 19η στην 12η θέση στη λίστα των 30 πιο σημαντικών αιτιών θανάτου παγκόσμια.
- Μελέτη στην Σουηδία αναφέρει ότι μια στις πέντε γυναίκες υπήρξε θύμα κακοποίησης κυρίως κατά τη διάρκεια της εφηβικής και παιδικής της ηλικίας,
- Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (WHO 1999) εκτιμά ότι 40.000.000 παιδιά στον κόσμο γίνονται θύματα βίας,
- Μελέτες σε διάφορες χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου εκτιμούν την έκταση του φαινομένου της βίας σε ανηλίκους από 3% έως 29% στα αγόρια και από 7% έως 36% στα κορίτσια.

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και οι προσπάθειες προαγωγής της υγείας σε επίπεδο ατόμων και κοινωνιών έθεσαν σε νέες βάσεις την προστασία του παιδιού στο πλαίσιο της οικογένειας. Κύριο μήνυμα της Σύμβασης είναι η θεώρηση του παιδιού ως υποκείμενου δικαιωμάτων και όχι ως αντικείμενου προστασίας. Το δικαίωμα στην προστασία από κάθε μορφή εκμετάλλευσης και το δικαίωμα διαβίωσης σε μια ευτυχισμένη οικογένεια πρέπει να αποτελούν στόχους κάθε ευνομούμενης κοινωνίας.